

‘De politiek is nu echt geschiedenis’

Femke Halsema blikt in 'Pluche' terug op een 'fantastisch avontuur'. Haar politieke carrière – van nieuwbakken en onervaren Kamerlid tot bij velen geliefd fractievoorzitter en debater – valt immers samen met een van de turbulentste perioden in de Nederlandse politieke geschiedenis. De aanslagen van 9/11, de moorden op Pim Fortuyn en Theo van Gogh, de opkomst van Geert Wilders, de economische crisis en de verruwing van het debat. Ze is openhartig en eerlijk, ook over zichzelf. “Ik ben geen heilige en heb ook wel eens trucjes uitgehaald.”

drs. Femke Halsema

Tekst: Jacques Geluk

“De opkomst van het populisme heeft mijn politieke loopbaan erg getekend”, zegt Femke Halsema, wanneer we een laatste keer de politiek induiken om te praten over haar politieke memoires. In ‘Pluche’ beschrijft ze helder en boeiend hoe de Tweede Kamer tussen 1998 en 2010 verandert van een besloten sociëteit in een politieke arena, waar politici soms op het scherpst van de snede politieke conflicten uitvechten. Die ontwikkeling begint wanneer Pim Fortuyn in 2001 de landelijke politiek betreedt. Femke is dan drie jaar Kamerlid. Met zijn hyperbolische taalgebruik en on-Nederlandse machtsambitie krijgt Fortuyn steeds meer aanhangers. ‘Hij deelt onomwonden mee dat er nog maar nul asielzoekers mogen binnenkomen, noemt de moslims een ‘vijfde colonne’, die het huis willen overnemen. Zijn stijl en woordkeuze maken zijn politieke tegenstanders woordeloos’, aldus Femke in ‘Pluche’. Na de val van het paarse kabinet Kok II en – enkele dagen voor de verkiezingen van mei 2002 – de moord op de LPF-voorman, kan ze ‘het verlangen naar zekerheid en hardere maatregelen emotioneel goed begrijpen’. “Ik heb de manier waarop politici daarmee aan de haal gingen echter heel zorgelijk gevonden.” Ze trekt een parallel met het heden: “Na de aanslagen in Brussel zie je dat de roep om grenzen te sluiten en privacy in te perken omwille van de veiligheid weer aanzwelt. Een dader van de aanslagen in Parijs is echter in Brussel gewoon dankzij klassiek grondig onderzoek gevonden. Dat is veel belangrijker dan het blijven aantasten van burgerrechten. Het is zeer zorgwekkend dat politici die daarvoor zijn zoveel macht krijgen.”

ZIEKTE VAN DE POLITIEK

Ze uit nog maar zelden een politieke mening. Ruim vijf jaar na het verlaten van de politiek lijkt het alsof een last van haar schouders is gevallen. “Door ‘Pluche’ ben ik er nog een keer mee bezig, maar ik volg de

‘Ik heb voor een mensenleven genoeg meningen uitgedeeld’

politiek nu van vrij grote afstand. De binnenlandse politiek houdt me ook niet zo bezig, ik ben meer geïnteresseerd in wat internationaal gebeurt, zoals in Syrië en het Midden-Oosten. Ik heb voor een mensenleven genoeg meningen uitgedeeld, dat hoeft niet meer zo nodig. Als ik me al ergens mee bemoei is dat om het op te nemen voor mensen. Zoals Diederik Samsom, die onrechtvaardig wordt beoordeeld.” Ze schrijft dat ze na haar vertrek merkte dat ze was gaan lijden aan de ziekte van de politiek en bijna alles beschouwde als een wedstrijd. “Dat was eigenlijk al een tijdje zo en ik was verveeld geraakt. Toch had ik niet verwacht dat ik ‘Pluche’ zou ervaren als een definitieve afronding van die periode. En als een kroon! Mijn politieke geschiedenis is voltooid. Dat is heel prettig.” ‘Het is klaar. De reden is simpel. Ik heb er genoeg van’, schrijft Femke over haar afzwaaien, eind 2010. Haar partij staat dan op tien zetels, maar de euforie daarover verzwakt snel. De formatie van een paars+ kabinet mislukt en GroenLinks wacht wederom een oppositierol. De eerste twee jaar na haar vertrek als Kamerlid en fractievoorzitter voelt Femke enkel afkeer als de politiek ter sprake komt. Door de chaos die na haar afscheid is ontstaan binnen haar partij slaat de onzekerheid toe en vraagt ze zich af of de lange jaren van politiek werk niet voor niets zijn geweest. Na alle ruzies en blunders verliest de partij snel aan aantrekkingskracht. Femke trekt zich dat aan. Ze schrijft: ‘Met het dramatische vertrek van mijn opvolger Jolanda Sap in oktober 2012 bevrijd ik mij van de laatste aanhangelijk-

heid aan GroenLinks. (...) Door GroenLinks daarna echt naar de achtergrond van mijn bestaan te verbannen krijg ik lucht en een realistischer perspectief op de politiek en mijn bijdrage daaraan. Daarmee breekt het moment aan dat ik rekenschap wil gaan afleggen over mijn politieke jaren’. Ze voegt, inmiddels weer neutraler denkend over GroenLinks, de daad bij het woord en begint te schrijven met als resultaat ‘Pluche’, waarin ze onthult dat het avontuur nog niet ten einde had hoeven zijn: Lodewijk Asscher heeft haar in 2012 heeft gevraagd minister te worden in Rutte II. Voordat ze ja of nee kan zeggen blijkt dat coalitiepartij VVD haar eventuele voordracht blokkeert.

DISCREET

Ze vertelt haar memoires zeer bewust in de tegenwoordige tijd. “Je kunt het schrijven als iemand die terugkijkt en zegt ‘met de kennis van nu hadden we het allemaal heel anders gedaan’, maar dat lijkt mij minder interessant. Lezers willen gewoon weten hoe ik het ervaren heb. Het enige nadeel is dat deze schrijfvorm de mogelijkheid terug te blikken, te analyseren en daaruit conclusies te trekken beperkt, maar ik doe het wel af en toe. Ik heb per se geen ‘I told you so’-boek willen schrijven en geprobeerd zo indiscreet mogelijk over mezelf en zo discreet mogelijk over anderen te schrijven, zeker als het gaat om vrienden of kwetsbare medewerkers”, zegt Femke Halsema. “De moeilijkste passages gaan over mensen die door iedereen afgebrand zijn en geraakt, zoals Tara Singh Varma, die ik niet opnieuw wil beoordelen, maar wel effect op mij hebben gehad.” Het boek is heel gedetailleerd. “Je weet hoe het geheugen werkt. Sommige gebeurtenissen maken een enorme indruk en die onthoud je helemaal. Bijvoorbeeld een lunch met Felix Rottenberg, halverwege de jaren negentig. Ik herinner me het gesprek bijna woordelijk, van de rest er omheen niets meer. Ik heb dus veel onderzoek moeten doen. Al was het maar omdat ik mij geen slordigheden kan

permitteren. Om mensen een beter inzicht te geven in de politiek moet het kloppen.”

Femke beschrijft uitgebreid hoe ze in de politiek terecht komt. “Als criminoloog en wetenschappelijk medewerker van de Wiardi Beckman Stichting schreef ik een boekje over criminaliteit, waarmee de PvdA – de partij waarvan ik voor mijn werk lid moest zijn – niet zo gelukkig was. Ik ben uiteindelijk bij de stichting weggegaan, omdat ik mij daar niet thuis voelde. Paul Rosenmöller, toen fractievoorzitter van GroenLinks, vroeg me of ik samen met hem progressieve politiek wilde vormgeven.” Ze kent, ook vanwege de reacties van allerlei mensen, een moeilijke start, maar leert veel van Paul. “Dat moest wel, want voordat mijn politieke loopbaan begon, was ik nooit in de plenaire zaal van de Tweede Kamer geweest.” Vier jaar later al volgt ze hem onverwacht op als fractievoorzitter.

PROGRESSIEVE DENKER

In haar eerste periode als Kamerlid speelt haar (te) grote openheid haar soms parten. Femke is dan wat naïef, fel en echt boos als ze wordt geconfronteerd met onrecht. Dat komt vooral uit haarzelf, heeft meestal niets met politiek te maken, maar is niet altijd even effectief. Snel merkt ze dat niet alles draait om de schoonheid van het debat. Het is kortom allemaal wennen. “Een echte partijtigger ben ik nooit geweest, meer een passant in de politiek en een progressieve denker aan de linkerkant van de samenleving.” Soms voelt ze zich een vreemde eend in de bijt, zoals in 2006 tijdens een bijeenkomst van de JOVD, die haar de titel Liberaal van het Jaar verleent voor haar manifest ‘Vrijheid eerlijk delen.’ “Het was allemaal wat eclectisch. Eerlijk gezegd denk ik dat veel Nederlanders dezelfde opvattingen hebben als ik en vinden dat het wat rechtvaardiger en eerlijker mag, we mensen meer kans moeten geven en recht op goed onderwijs, we de vrijheid moeten koesteren en beter

met onze omgeving moeten omgaan. Ik heb mezelf altijd beschouwd als kind van de jaren zeventig, toen tolerantie hoogtij vierde. Journalist Henk Hofland schreef daarover dat de burger gedekoloniseerd raakte door de staat en dat mensen zich ontworstelden aan rangen en standen. Dat vind ik nog steeds heel mooi.”

COMPROMISSEN

Femke Halsema vertelt dat ze aanvankelijk compromissen sluiten ‘een beetje vies vond’, maar later beseft dat het ook eervol kan zijn. “Als je er uitkomt met mensen die veel tegenovergestelde opvattingen hebben, geeft dat een goed gevoel. Dat besef heeft me ook gematigder gemaakt.” Met Mark Rutte kan ze het goed vinden, maar eens is ze het niet altijd met zijn aanpak. Ook met Alexander Pechtold en André Rouvoet klikt het, blijkt uit ‘Pluche’. “Maxime Verhagen was hard, maar wel gezellig. Bij Jan-Peter Balkenende voelde ik me ongemakkelijk. Ik heb nooit begrepen dat hij zo’n lange tijd premier kon zijn.” Ze constateert ook dat de slechte sfeer tussen PvdA en CDA lang de politieke verhoudingen heeft bepaald. “Ze gunden elkaar het licht in de ogen niet. Dat leidde tot stilstand, met name na het uitbreken van de crisis. Elke stap die Wouter Bos als minister van Financiën zette, werd door het CDA om electorale redenen getorpedeerd.”

TROTS

“Ik heb een geweldige tijd gehad, die ik niet ga overdoen. Ik ben blij dat het over is.” Want altijd geweldig was het ook weer niet. “Die moorden waren lastig om mee om te gaan, evenals de electorale nederlagen. De periode met de LPF en Mat Herben was heel moeilijk. Als zo duidelijk is dat sommige mensen vinden dat je niet gewenst bent om wat je denkt en wie je bent, raakt dat je persoonlijk. Ik voelde me afgewezen, zeker omdat ik nog heel onervaren was. Tegelijk ben ik op die periode ook het meest trots, omdat ik mijn rug recht

heb gehouden.” Ze heeft ook veel moeite met de problemen rond haar opvolging als fractievoorzitter. “Over de periode erna, met al die publieke ruzies, was ik heel aangeslagen. Ik kreeg een gevoel van vergeefsheid, maar inmiddels kan ik dat relativëren. Alle politieke maatregelen hebben immers een beperkte houdbaarheid.”

Femke schrijft ook uitgebreid over de invloed die haar politieke carrière heeft gehad op de relatie met haar man Robert, die het er soms heel moeilijk mee had, en hun in 2003 geboren zoon en dochter. “Ik heb veel niet beschreven, maar wel dat mijn dochter direct na de geboorte nogal ziek was. Dat verhaal was al bekend, maar laat wel zien hoe groot de druk is waaronder je opereert.

Na de geboorte van de tweeling had ik twee maanden zwangerschapsverlof. Te kort, zeker als je kind ziek is. Gelukkig kon ik de combinatie moederschap-politiek volhouden doordat mijn partner bereid was zijn deel te doen, ook in de opvoeding. Ik wilde iets compleets schrijven en daarbij hoort ook mijn privéleven.”

LEZINGEN

Als alle publiciteit rond ‘Pluche’ is weggebt en de politiek weer naar de achtergrond is verdwenen, zou Femke graag een roman schrijven en misschien wel een tijdje met haar gezin in het buitenland gaan wonen. Naast haar werk als bestuurder en commissaris en lezingen die ze geeft over internationale en nationale maatschappelijke ontwikkelingen, behoorlijk bestuur én politiek. Femke heeft nog een tip voor oud-collega’s. “Jeff Bridges citeert als president Jackson Evans Napoleon in ‘The Contender’: ‘To get power you need to display absolute pettiness; to exercise power you need to show true greatness’, waaraan hij toevoegt: ‘Such pettiness and such greatness are rarely found in one person.’” 🎓

Femke Halsema studeerde criminologie in Utrecht, werkte voor de Wiardi Beckman Stichting en maakte in 1998 als parlementariër de overstap naar GroenLinks, waarvan ze in 2002 fractievoorzitter werd. Tegenwoordig is ze onder andere schrijver, bestuurder bij de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland en voorzitter van de Weekblad Persgroep. Ze geeft bovendien lezingen. Femke, die zelf ook programmamaker is (bijvoorbeeld ‘Seks en zonde’ over vrouwen en de islam en de politieke dramaserie ‘De fractie’) is gehuwd met documentairemaker Robert Oey.

femkehalsema@speakersacademy.nl

